

**ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА,
КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА****АНІСІМОВ Д. О.,**

orcid.org/0000-0003-2893-8343

доктор філософії в галузі права,

доцент кафедри спеціальної фізичної
підготовки(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ)**УДК 343.3****DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.44>****ЗЛОЧИННІСТЬ У СФЕРІ СПОРТУ
ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН**

Наукову статтю присвячено дослідженню соціально-правового феномену злочинності у сфері спорту в умовах воєнного стану.

У роботі зауважено, що злочинність постійно видозмінюється, а злочинці швидко пристосовуються до реалій суспільного буття, чим зумовлюється актуальність проведення сучасних досліджень злочинності у сфері спорту в сучасних умовах. Наголошено, що на сучасному етапі суспільного розвитку прослідковується розгалуження численних правовідносин у сфері фізичної культури і спорту, у зв'язку з чим виникла об'єктивна необхідність у формуванні та розвитку спортивного права України. Підкреслено, що в рамках правової відповідальності у сфері спорту держава криміналізує соціально зумовлені та суспільно небезпечні діяння, що відповідає завданням сучасної правової держави.

Автор наголошує, що злочинність у сфері фізичної культури і спорту є складним, багатоаспектним та соціально зумовленим правовим явищем, яке проявляється у формі кримінальних правопорушень, які передбачені КК України (зокрема ст. 307 «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» у формі збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення спортивних заходів, ст. 316 «Незаконне публічне вживання наркотичних засобів» у формі публічного або вчинення групою осіб незаконного вживання наркотичних засобів у місцях, що призначені для проведення спортивних заходів, ст. 323 «Спонування неповнолітніх для застосування допінгу» у формі спонування неповнолітніх до застосування допінгу, ст. 369-3 «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань» у формі впливу на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи, а також у формі порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням з одержанням в результаті цього неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб).

Аналіз нормативних положень кримінального законодавства України свідчить про те, що вітчизняний законодавець визнає наявність та суспільну небезпеку злочинних проявів у сфері фізичної культури і спорту.

Здійснене дослідження, дало змогу дійти висновку, щодо актуальності дослідження сучасного стану, структури й динаміки злочинності у сфері спорту України.

Ключові слова: *фізична культура, спорт, спортивні змагання, доброчесність, протиправний вплив.*

Anisimov D. O. Criminality in sport as a social and legal phenomenon

This scientific article is devoted to the study of the socio-legal phenomenon of crime in the field of sports under martial law.

The paper notes that crime is constantly changing, and criminals quickly adapt to the realities of social life, which determines the relevance of conducting modern research on crime in the field of sports in modern conditions. It is emphasized that at the current stage of social development, which has contributed to the proliferation of numerous legal relations in the field of physical culture and sports, there is an objective need to form and develop sports law in Ukraine. It is emphasized that within the framework of legal responsibility in the field of sports, the state criminalizes socially conditioned and socially dangerous acts, which corresponds to the tasks of a modern legal state.

The author emphasizes that crime in the field of physical culture and sports is a complex, multifaceted and socially conditioned legal phenomenon that manifests itself in the form of criminal offenses provided for by the Criminal Code of Ukraine (in particular, Article 307 «Illegal production, manufacture, acquisition, storage, transportation, transfer, or sale of narcotic drugs, psychotropic substances, or their analogues» in the form of the sale of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues in places designated for sporting events, Article 316 «Illegal public use of narcotic drugs» in the form of public or group illegal use of narcotic drugs in places designated for sporting events, Article 323 «Encouraging minors to use doping» in the form of encouraging minors to use doping, Article 369-3 «Unlawful influence on the results of official sports competitions» in the form of influencing the results of official sports competitions through bribery, coercion, or incitement, or entering into a conspiracy regarding the results of an official sporting competition with the aim of obtaining an unlawful advantage for oneself or a third party, or obtaining an unlawful advantage for oneself or a third party as a result of such actions, as well as in the form of violating the prohibition on placing bets on sports related to the manipulation of an official sports competition, resulting in an unlawful benefit for oneself or others in an amount exceeding twenty subsistence minimums for able-bodied persons).

An analysis of the normative provisions of Ukrainian criminal law shows that domestic legislators recognize the existence and social danger of criminal manifestations in the field of physical culture and sports.

The study made it possible to conclude that it is relevant to study the current state, structure, and dynamics of crime in the field of sports in Ukraine.

Key words: *physical culture, sports, sports competitions, integrity, unlawful influence.*

Постановка проблеми. Варто погодитись із В.В. Самсоновим, що в умовах глобальних трансформацій сучасності важливе значення для забезпечення стабільного розвитку цивілізованого суспільства набуває належне функціонування сфер, що сприяють налагодженню

міждержавного та міжкультурного діалогу, формують спільні цінності та зміцнюють міжнародну взаємодію. Однією з таких сфер є професійний спорт, який історично супроводжує поступальний розвиток людства, відіграючи роль універсального засобу комунікації, об'єднання народів і гармонізації міжнародних відносин. Водночас професійний спорт, як особливий вид суспільної діяльності, не позбавлений негативних проявів, серед яких злочинність посідає особливе місце через свій потенційно руйнівний вплив на суспільну мораль, етичні засади та авторитет спортивних інститутів. З огляду на зазначене, цілком слушною є позиція О.В. Самсонова, який підкреслює необхідність поглибленого вивчення питань глобального міжнародно-правового регулювання боротьби зі злочинністю у сфері професійного спорту. Саме системний аналіз міжнародних стандартів та їх імплементація у національне законодавство є запорукою формування ефективного правового механізму запобігання та протидії кримінальним проявам у зазначеній галузі [1, с. 345], [2].

Разом із тим, ґрунтовним є твердження В.В. Сокуренько, що злочинність у сфері фізичної культури та спорту сьогодні постає як одна з найсерйозніших гуманітарних проблем українського суспільства. Вона не обмежується лише безпосередніми проявами суспільної небезпечності у формі кримінальних дій, а й глибоко інтегрована у систему криміногенного самовідтворення. Спотворюючи справжні соціальні цінності та смисли, на яких ґрунтуються інститути спорту й фізичної культури, злочинність поступово руйнує їхню здатність виконувати важливі соціальні функції – стримувати агресивну енергію суспільства, забезпечувати згуртованість і гармонійний розвиток соціальних зв'язків. Як наслідок, формується розгалужене криміногенне середовище, вплив якого поширюється на глибинні процеси суспільного розвитку. Це обумовлює необхідність створення системних, сучасних і достовірних наукових знань про сутність та особливості злочинності у сфері фізичної культури і спорту [3, с. 134], [4].

Таким чином, погоджуючись із окресленими вище науковими концепціями, слід наголосити на актуальності сучасного наукового дослідження соціально-правового феномену злочинності у сфері спорту.

Дослідженням окремих питань, що стосуються злочинності у сфері спорту займалися: Д.О. Анісімов, О.Ф. Бантишев, В.С. Березняк, О.С. Бондаренко, Ю.В. Городецький, Т.П. Гусак, А.О. Данилевський, С. Денисов, К.П. Задоя, С. Кулик, О.В. Кришевич, Я.В. Леонов, І.Б. Медицький, Ф. Неміч, І.В. Одинець, О.І. Павлов, О.І. Петренко, М.М. Рудик, А.В. Савченко, О.В. Самсонов, О.Б. Сибаль, О. Семенюк, В.В. Сокуренько, А.Б. Старка, В.В. Шаблистий, О.С. Юнін, В.Я. Цитряк, О.А. Чуваков, Н.М. Ярмиш та інші. Проте зауважимо, що злочинність постійно видозмінюється, а злочинці швидко пристосовуються до реалій суспільного буття, чим зумовлюється актуальність проведення сучасних досліджень злочинності у сфері спорту в умовах воєнного стану.

Мета статті полягає у дослідженні соціально-правового феномену злочинності у сфері спорту в умовах сьогодення України.

Виклад основного матеріалу. О.О. Усик зазначає, що фізична культура і спорт становлять соціально значущі елементи суспільного розвитку, що виконують низку важливих функцій. По-перше, вони забезпечують збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я громадян, виступаючи одним із ключових чинників підтримання життєздатності нації. По-друге, формують механізми соціальної активності та організованої зайнятості населення, сприяючи інтеграції індивіда в соціальне середовище. По-третє, створюють умови для цілеспрямованого виховання особистості, розвитку морально-вольових та етичних якостей, що має важливе значення у контексті формування громадянської свідомості. По-четверте, фізична культура і спорт утворюють самостійну сферу економіко-правових відносин, у межах якої реалізуються підприємницькі ініціативи, формується ринок спортивних послуг, розвиваються державно-приватні партнерства та створюються нові робочі місця. По-п'яте, вони відіграють роль інструменту зовнішньополітичного представництва держави, сприяючи утвердженню її позитивного іміджу та розширенню міжнародного співробітництва [5, с. 31].

Разом із тим, О.В. Самсонов наголошує, що професійний спорт посідає вагоме місце у структурі розвитку сучасного цивілізованого суспільства, оскільки потребує постійної уваги держави, наукової спільноти та належного правового врегулювання. Забезпечення законності та правопорядку у цій сфері є необхідною умовою запобігання й протидії злочинним проявам, що супроводжують спортивну діяльність на професійному рівні. Міжнародна практика, зокрема стандарти боротьби зі злочинністю та діяльність Ради Європи у сфері спорту, засвідчують визнання спорту як соціально значущого інституту, що потребує правового захисту та етичного регулювання. У центрі міжнародних ініціатив перебувають питання забезпечення рівного доступу до занять спортом для всіх соціальних груп, недопущення проявів агресії, дискримінації, насильства, а також протидія поширенню допінгу серед професійних спортсменів. Водночас значна увага приділяється формуванню культури чесної гри, вихованню моральних цінностей та утвердженню принципів доброчесності у спортивному середовищі [1, с. 348].

В цьому контексті З.П. Дубінська наголошує, у сучасних умовах розвитку правової системи спортивні правовідносини, як у міжнародному, так і у національному вимірах, характеризуються динамічністю та схильністю до постійної трансформації. Така еволюція зумовлює необхідність формування та впровадження нових правових норм, здатних адекватно відображати актуальні потреби часу й своєчасно реагувати на виклики суспільного розвитку. Враховуючи наявні фінансові, нормативно-правові та організаційні дисбаланси у спортивній сфері, постає об'єктивна потреба у пошуку модернізованої моделі правового регулювання спортивних відносин. Йдеться, насамперед, про створення цілісної системи правових механізмів, що визначатимуть особливості функціонування спортивної галузі як самостійного соціального інституту, спрямованого на формування здорової, конкурентоспроможної нації та утвердження сильної держави, інтегрованої у європейський правовий простір [6, с. 194].

Саме у зв'язку із вищезазначеним, на думку З.П. Дубінської, на сучасному етапі суспільного розвитку, що сприяв розгалуженню численних правовідносин у сфері фізичної культури і спорту виникла об'єктивна необхідність у формуванні та розвитку спортивного права України.

Спортивне право, як міжгалузевий інститут права, складається з низки елементів, зокрема:

- 1) правове регулювання державного фінансування спортивної та фізкультурної діяльності;
- 2) правове регулювання засад державного управління фізичною культурою і спортом;
- 3) правове регулювання професійного спорту;
- 4) правове регулювання сфери студентського спорту;
- 5) правове регулювання дитячо-юнацького спорту;
- 6) правове забезпечення створення і діяльності громадських фізкультурно-спортивних об'єднань і організацій;
- 7) правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності;
- 8) правові аспекти організації та проведення спортивних змагань, участь спортсменів у спортивних заходах та спортивних організаціях;
- 9) регулювання податкових відносин у сфері спорту;
- 10) право інтелектуальної власності у сфері спортивної діяльності;
- 11) міжнародне співробітництво у сфері спорту;
- 12) олімпійське (в т.ч. паролімпійське та дефлімпійське) право;
- 13) спортивний арбітраж та спортивне суддівство;
- 14) правова відповідальність у сфері спорту;
- 15) розроблення, запровадження та застосування внутрішніх спортивних регламентів, правил та процедур;
- 16) здійснення державного контролю за дотриманням установлених нормативних приписів у сфері спорту та застосування передбачених санкцій;

- 17) впровадження фізкультурної і спортивної діяльності на громадських та господарсько-правових засадах;
- 18) меценатство і спонсорство у сфері спорту;
- 19) гральний бізнес у сфері спорту (тоталізатор);
- 20) спортивна медицина [6, с. 193].

Як можемо побачити, в рамках правової відповідальності у сфері спорту держава криміналізує соціально зумовлені та суспільно небезпечні діяння, що відповідає завданням сучасної правової держави.

Одне з перших досліджень феномену злочинності у сфері фізичної культури і спорту України здійснив вітчизняний науковець В.В. Сокурєнко. Ба більше, в рамках своїх досліджень, автор наголошував про наявність у правовій культурі нашої держави епіфеноменів сфери фізичної культури і спорту.

Зокрема, у своїх дослідженнях автор застосовував методологію кримінологічного моделювання до злочинності у сфері фізичної культури і спорту, визначаючи її вузловими елементами: 1) феноменологічну констеляцію; 2) функціональну спрямованість; 3) рівень відтворення відповідної кримінальної активності. Відтак на думку автора формується наступна модельна структура цього різновиду злочинності: I. Кримінальні феномени сфери фізичної культури і спорту – відтворюються безпосередньо у діяльності суб'єктів (в тому числі й управлінських) цієї сфери мають своїм наслідком обструкції й симуляцію її смислів, функцій, соціального значення. До таких відносяться: 1. Економічна злочинність у сфері фізичної культури і спорту: 1) корупційні злочинності; 2) легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом; 2. Загальнокримінальні корисливі кримінальні правопорушення сфери спорту, що посягають на власність суб'єктів відносин у цій сфері та у зв'язку з їх спортивною діяльністю; 3. Насильницькі кримінальні правопорушення у сфері спорту; II. Кримінальні епіфеномени сфери фізичної культури і спорту, що відтворюються у зв'язку з функціонуванням спорту та/або експлуатують блага, генеровані цією сферою: 1. Загальнокримінальні корисливі кримінальні правопорушення пов'язані з фізичною культурою і спортом; 2. Загальнокримінальні насильницькі кримінальні правопорушення, пов'язані зі спортом, які з кримінально-правової точки зору репрезентовані хуліганством, груповим порушенням громадського порядку, масовими заворушеннями; 3. Політичні кримінальні правопорушення як кримінальні епіфеномени сфери фізичної культури і спорту включають в себе: 1) політичні насильницькі кримінальні правопорушення терористичної спрямованості, об'єктами посягання яких стають (можуть ставати) спортсмени під час змагань, а також сторонні особи, які знаходяться в місці проведення спортивних заходів (стадіони, бігові маршрути в населеному пункті тощо); 2) політичні ненасильницькі кримінальні правопорушення, в механізмі вчинення яких використовується спортивна тематика [3, с. 134].

З окресленого можна погодитись із В.В. Сокурєнко, що запропонований вище опис і пояснення феномену злочинності у сфері фізичної культури і спорту через поєднання структурно-функціонального та феноменологічного аналізу і процесу моделювання відкриває можливості для формування вузького та широкого її визначення. У вузькому розумінні злочинність у сфері фізичної культури і спорту є масовим, відносно стійким, історично мінливим соціально-правовим феноменом, що полягає у неправомірному використанні цільового ресурсу для розвитку фізкультури і спорту, впливі на результати спортивних змагань, а також використанні соціальних інститутів фізичної культури і спорту, їх суб'єктів, інфраструктури та наративів для вчинення інших кримінальних правопорушень. У широкому ж – це специфічна, інституціоналізована, криміногенно самодетермінаційна форма антигуманної, деструктивної соціальної енергетики, прояв якої фальсифікує фізичну культуру і спорт, елімінує їх значення для прогресивного й здорового розвитку суспільства і окремих особистостей, переводить до розряду симулятивних практик у руслі психології споживацтва й корисливості [3, с. 139].

Таким чином, можемо стверджувати, що злочинність у сфері фізичної культури і спорту є складним, багатоаспектним та соціально зумовленим правовим явищем, яке

проявляється у формі кримінальних правопорушень [7, с. 399], які передбачені КК України (зокрема ст. 307 «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» у формі збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення спортивних заходів, ст. 316 «Незаконне публічне вживання наркотичних засобів» у формі публічного або вчинення групою осіб незаконного вживання наркотичних засобів у місцях, що призначені для проведення спортивних заходів, ст. 323 «Спонування неповнолітніх до застосування допінгу» у формі спонування неповнолітніх до застосування допінгу, ст. 369-3 «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань» у формі впливу на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи, а також у формі порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням з одержанням в результаті цього неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб).

Таблиця 1

Норми КК України, які регламентують відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері фізичної культури і спорту

№ з/п	Стаття КК України	Назва статті	Зміст правопорушення
1	ч. 2 ст. 307	Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	Збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення спортивних заходів
2	ч. 1 ст. 316	Незаконне публічне вживання наркотичних засобів	Публічне або вчинене групою осіб незаконне вживання наркотичних засобів у місцях, що призначені для проведення спортивних заходів
3	ст. 323	Спонування неповнолітніх до застосування допінгу	Спонування неповнолітніх до застосування допінгу
4	ч. 1 ст. 369-3	Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань	Вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи
5	ч. 2 ст. 369-3	Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань	Дії, передбачені ч. 1 ст. 369-3, вчинені щодо офіційних спортивних змагань неповнолітніх або повторно
6	ч. 3 ст. 369-3	Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань	Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням з одержанням в результаті цього неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб

Аналіз наведених у таблиці 1 нормативних положень кримінального законодавства України свідчить про те, що вітчизняний законодавець визнає наявність та суспільну небезпеку злочинних проявів у сфері фізичної культури і спорту. Крім того, здійснене дослідження, дає змогу дійти висновку, щодо актуальності дослідження сучасного стану, структури й динаміки злочинності у сфері спорту України.

Список використаних джерел:

1. Самсонов О.В. Міжнародно-правові стандарти боротьби зі злочинністю у сфері професійного спорту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 345–348. URL: http://lsej.org.ua/9_2023/84.pdf
2. Самсонов О.В., Цитряк В.Я. Стан наукової розробленості проблеми криміналізації професійного спорту. *Юридичний науковий електронний журнал*. С. 454–456. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/109>
3. Сокурєнко В.В. Феномен злочинності у сфері фізичної культури і спорту. *Міжнародний науковий журнал «Верховенство права»*. 2019. № 2. С. 133–139.
4. Сокурєнко В.В. Кримінологічна характеристика та протидія злочинності у сфері фізичної культури і спорту : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2019. 235 с.
5. Усик О.О. Адміністративно-правове забезпечення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту : дис. ... док. філос. : 081 / Харківський нац. ун-т. внутр. справ, Харків, 2024. 206 с.
6. Дубінська З.П. Особливості регулювання правовідносин у сфері спорту в Україні: теоретико-правовий підхід : дис. ... док. філос. : 081 / Львівський держ. ун-т. внутр. справ, Львів, 2021. 216 с.
7. Анісімов Д.О. Сучасні тенденції злочинності у сфері спорту в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2024. С. 399–404. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.60>

Дата першого надходження рукопису до видання: 03.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025

